

УДК 37.037

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ СТУДЕНТІВ

О.О. Шайкіна

У статті йдеться про педагогічні умови розвитку інженерно-педагогічної творчості студентів ВНЗ. Автор виділяє три групи характеристик, що визначають умови розвитку інженерно-педагогічної творчості особистості.

Ключові слова: особистісні характеристики, когнітивні характеристики, соціальні характеристики.

У епоху гуманізації суспільства і постіндустріальної економіки сформувалася і активно розвивається у сучасному світі такий напрям професійної педагогіки як інженерно-педагогічна творчість. Виділення цього актуального напрямку в якості самостійної міждисциплінарної науки було викликане об'єктивною необхідністю рішення комплексних глобальних проблем інноваційного розвитку освіти, науки і виробництва як єдиної метасистеми, що визначає технологічний і економічний прогрес суспільства [3, с.138].

Розвиток інженерно-педагогічної творчості вирішує проблеми гуманізації інженерно-технічної освіти і професійно-педагогічної підготовки викладачів технічних дисциплін, розробляє педагогічні технології розвитку креативності студентів, актуалізує духовний і творчий потенціал усіх суб'єктів інженерно-технічної діяльності.

Проблемам інженерній педагогіці і розвитку інженерно-педагогічної творчості присвячені роботи В. М. Приходько, З. С. Сазонової, Н. В. Тарасової, Н. В. Чечеткіної.

Основний акцент в розвитку інженерно-педагогічної творчості у студентської молоді робиться на розкритті індивідуальності в кожному учаснику освітнього процесу, готовності до прийняття різних інноваційних ідей зі збереженням їх культуротворчої функції, вміння орієнтуватися у соціумі.

Мета статті – визначити умови найбільш ефективного розвитку інженерно-педагогічної творчості студентської молоді.

Коли ми намагаємося зрозуміти і пояснити, чому різні люди, при рівних складових досягають різних успіхів, ми звертаємося до понять «здатності», «творчість», «мислення», вважаючи, що різницю в успіху можна цілком задовільно пояснити ними. Ці ж поняття використовуються нами тоді, коли треба усвідомити, через що одні люди швидші і кращі, ніж інші засвоюють знання і виробляють уміння і навички.

Проте існує ще і таке поняття як творчий підхід до діяльності, який вимагає особливої уваги в педагогічній практиці викладача.

Нами виділено три групи педагогічних умов, що впливають на успішність розвитку інженерно-педагогічної творчості: особистісні умови, когнітивні умови, соціальні умови. Сукупність цих складових є визначальною умовою розвитку творчого потенціалу особистості студента.

Аналізуючи *особистісні умови*, нами були виділені якості що найбільшою мірою впливають на розвиток творчості. Творча особистість – це завжди незалежна особистість. Для неї характерно неконформність оцінок і суджень, особові стандарти завжди важливіші за стандарти групи. Думка такої людини завжди продиктована його внутрішньою позицією, відповідно, зміна переконань завжди буде пов'язана тільки зі зміною поглядів.

Наступний характеристика – це відкритість розуму. Вона припускає готовність повірити своїм і чужим фантазіям, уміння подивитися на проблему з позиції іншої людини, сприйнятливість до нового і незвичайного. Ця якість дозволяє уникнути ригідності мислення і поглядів.

Висока толерантність до невизначених і нерозв'язних ситуацій також характеризує творчу особистість, але при цьому вона схильна проявляти конструктивну активність в подібних ситуаціях. Такий підхід до вирішення проблеми дозволяє поєднувати логіку суджень з креативністю.

Творчу особистість завжди характеризує розвинене естетичне почуття і прагнення до краси. Слід особливо підкреслити, що ця характеристика відноситься не лише до творчості у сфері мистецтва, але і інженерній, науковій творчості, творчості у сфері бізнесу. Естетичне почуття смаку – це показник творчого розвитку особистості.

Наступна група умов, що впливають на успішність розвитку інженерно-педагогічної творчості студентів, - це *когнітивні умови*.

Так Дж. Гилфорд виділив шість основних параметра креативності:

- 1) здатність до виявлення і постановки проблеми;
- 2) здатність до генерування великого числа ідей;

- 3) гнучкість – здатність продукувати різноманітні ідеї;
- 4) оригінальність – здатність відповідати на подразники нестандартно;
- 5) здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі;
- 6) здатність вирішувати проблеми, тобто здатність до аналізу і синтезу [4].

Творча особистість має продуктивну уяву і мислення, тому будь-яку ситуацію сприймає нестандартно, у відмінності від людини з репродуктивною уявою і мисленням. Продуктивний підхід до вирішення проблеми припускає розвиток гнучкості мислення, що дає можливість творчій особистості генерувати велику кількість оригінальних ідей, проявляючи при цьому нестандартні підходи до рішення поставлених завдань. Розвиток когнітивної сфери сприяє формуванню основ інженерно-педагогічної творчості.

У розвитку інженерно-педагогічної творчості спостерігається пряма кореляція між інтелектуальними здібностями особистості і її креативністю. Більше того, інтелектуальна здатність є основою для творчого процесу.

Р. Стернберг виділяє особливо важливі складові елементи інтелектуальної діяльності :

- 1) синтетична здатність – нове бачення проблеми, подолання меж буденної свідомості;
- 2) аналітична здатність – виявлення ідей, гідних подальшої розробки;
- 3) практичні здібності – уміння переконувати інших в цінності ідеї («продаж»)[5, с.21].

При домінуванні аналітична здатність людини стає хорошим критиком, але не творчою особистістю. Переважання синтетична здатності, у поєднанні з відсутністю аналітичної практики, породжує велику кількість нових ідей, але вони як правило не обґрунтовані дослідженнями і даремні. Практична здатність при слабкому розвитку синтетичною і аналітичною може привести до генерування яскравих, але поверхневих ідей.

Основою умовою розвитку інженерно-педагогічної творчості є незалежність мислення від стереотипів і зовнішнього впливу. Наше завдання полягає в тому, що б навчити студентів самостійно ставити проблеми і автономно їх вирішувати.

Говорячи про *соціальні умови*, що впливають на успішність розвитку інженерно-педагогічної творчості, слід зазначити наступне – прояв креативності неможливий, якщо відсутнє творче середовище. Творчість є властивістю, яка актуалізується лише тоді, коли це дозволяє доквітти. У повсякденному житті відбувається пригнічення творчих властивостей

особистості, оскільки незалежна поведінка незручна для внутрішньої стабільності і безперервному відтворенні існуючих форм стосунків, продуктів. Тому формування і розвиток творчої активності можливе лише в спеціально організованому середовищі. Середовище, в якому актуалізується творчий потенціал, має високу міру невизначеності і потенційну багатоваріантність. Невизначеність стимулює пошук власних орієнтирів, а неприйняття готових. Формування креативності як особової характеристики в онтогенезі проявляється спочатку на мотиваційно-особистісному рівні, потім – на продуктивному (поведінковому) рівні.

Сприятливо на розвитку креативності позначається і відсутність зразка регламентованої поведінки, а також наявність позитивного зразка творчої поведінки. У креативних учнів переважає тенденція до вибору зразка для наслідування серед осіб високого рівня, а некреативні зразок для наслідування не знаходять і не намагаються знайти. Некреативні застряють на стадії наслідування-копіювання і репродукції загального нормативного способу діяльності. Для того, щоб вийти на рівень творчих досягнень, потрібно, щоб творчість стала особистісним актом, щоб потенційний творець вжився в образ іншого творця (зразок), і це емоційне прийняття іншої особистості в якості зразка є необхідною умовою подолання наслідування і виходу на шлях самостійної творчості [1, с.276].

Процес формування креативності складається з ряду етапів і супроводжується оволодінням соціально значимою діяльністю шляхом наслідування. Умова переходу від наслідування до самостійної творчості являється особистісна ідентифікація із зразком творчої поведінки.

Важливе так само уміння створити умови для наслідування творчої поведінки і блокування прояву агресивної і деструктивної поведінки. Якщо творча особистість не знаходить виходу свого потенціалу в соціально прийнятних формах, то вона звертається до антисоціальних форм.

Розвиток творчої активності припускає соціальне підкріплення творчої поведінки. Творча діяльність повинна приносити внутрішнє задоволення, а також підкріплюватися визнанням соціуму в різних формах прояву.

Великий вплив на розвиток творчої особистості роблять сімейно-батьківських стосунків. Сімейне середовище, в якому, з одного боку, приділяється досить багато уваги дитині, а з іншого боку, відсутні жорсткі регламентовані вимоги, малий саме зовнішній контроль за поведінкою, де є творчі члени сім'ї і заохочується нестереотипна поведінка, призводить до розвитку креативності у дитини.

Педагогічні умови розвитку інженерно-педагогічної творчості припускає формування у студентів уміння мислити різними сценаріями і діяти з урахуванням декількох альтернатив.

Наявність вищезгаданих педагогічних умов є необхідною складовою найбільш ефективного розвитку інженерно-педагогічної творчості студентів, яка характеризується баченням цілісності, взаємозв'язаної різних процесів, прогнозуванням професійних, соціальних і етичних наслідків своєї діяльності.

Литература

1. Дружинин В.Н. Психология общих способностей / В. Н. Дружинин. – СПб.: «Питер», 2000. – 368 с.
2. Олах А. Творческий потенциал и личностные перемены / А. Олах // Общественные науки за рубежом. Р.Ж. Сер. Науковедение. - 1968. № 4. – С. 69-73.
3. Тарасова Н.В. Инженерно-педагогическое образование как актуальная проблема инженерной педагогики / Н. В. Тарасова // Вестник СГУТиКД. – 2011 № 3(17). – С.138-140.
4. Guilford Y.P. The nature of human intelligence. N.Y. Mc-Gaw Hill. 1967.
5. Sternberg R. General intellectual ability // Human abilities by R.Sternberg. 1985. P. 5-31.

В статье идет речь о педагогических условиях развития инженерно-педагогического творчества студентов вуза. Автор выделяет три группы характеристик, которые определяют условия развития инженерно-педагогического творчества лица.

Ключевые слова: личностные характеристики, когнитивные характеристики, социальные характеристики.

The article is devoted to the investigation of the conditions of University students' pedagogical and engineering creativity development. The author distinguishes three groups of characteristics that determine the conditions of the person's pedagogical and engineering creativity development.

Key words: personality characteristics, cognitive characteristics, social characteristics.

Шайкіна О. О. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ, Україна)

Рецензент – доктор педагогічних наук, професор А. І. Дзундза